

HVAD DEN GAMLE SMED OG KIRKEVÆRGE

GUNNER HANSEN FORTALTE

For mig må "det gamle Bloustrød" begynde i mine drengeår, og det vil sige ved den 1.ste verdenskrig. Jeg var 7 år, da krigen brød ud i 1914. Jeg husker kun dunkelt udbruddet, men jeg husker, at sognefogeden fra Kettinge kom om natten og purrede vores smedesvend, som havde logi hos os. Han skulle melde sig omgående. Han stod op og gik hjem til sine forældre i Luserød, og derfra tog han det første tog fra Birkerød.

Bloustrød har jo fra gammel tid været grupperet omkring kirken og gadekæret, "den gamle gadejord", med en udløber mod nord, det vi kalder "Lille Bloustrød". Jeg véd ikke, hvorfor det hedder "Lille Bloustrød", for det samlede Bloustrød strakte sig jo også derud allerede dengang, og går vel længere ud, ja helt ud til skoven, hvor vi har Sandholmgårdsvej, som dengang ikke hed Sandholmgårdsvej men "Overdrevet". Det var Bloustrød Overdrev, og det lå langt ude fra Bloustrød. Vejen var privat og ganske smal, næsten som en markvej. Jeg mener, der var en grøn stribe græs i midten af vejen. Der var megen diskussion i kommunen, da den skulle overgå til offentlig vej, og det har sikkert kostet beboerne mange penge, hvad jeg dog ikke husker noget om. Men i dag vil vel ingen trække grænse mellem Bloustrød og Overdrevet, nu er det jo fuldt sammenbygget, og det er jo altså Bloustrød det hele.

Bloustrød bestod på det tidspunkt af 5 gårde og et antal huse, mest beboet af teglværksarbejdere. De 5 gårde var Kildebakkegård, Lundegård, Vindbygård, Rosmosegård og Præstegården. Men der har været flere gårde, nemlig den nuværende Møllegården, Marskendisergården og en gård ved Kongevejen, som senere blev kaldt Valborghus og lå dér, hvor skolens gymnastiksal nu ligger. Desuden en gård i Lille Bloustrød, som blev kaldt "Slagtergården". Derudover havde Bloustrød Kro et landbrug, hvor nu N.E.F.F. ligger. Går man længere ud af landevejen, ligger på venstre hånd Schult's gård (der hvor fritidshusene og Bloustrød plantage nu ligger) og overfor lå Lars Niensens gård. På Sandholmgårdsvej ligger stadig Skovfrydgård og Lundehøjgård på venstre hånd og Lillevanggård på højre hånd. Den nedrevne Pilegård's jord er udlagt til frugtplantage, og andet er bebygget med de nye kvarterer.

I Bloustrød var dengang 5 gadekær, nemlig "det store gadekær", som ligger der endnu, men det var mindst en halv gang større, end det er nu. Det er rensset op et par gange, og slammet er brugt til at fylde de andre huller op med. Ved siden af lå et mindre vandhul, mellem Vindbygård og det store gadekær. Det var meget fladvandet, så når vi smøgede bukserne op, kunne vi vade tværs over. Vi kaldte det for "Christian Jørgensens vandhul", for gårdmanden på Vindbygård hed nemlig Chr. Jørgensen. Man kan endnu se lavningen, hvor vandhullet var. Så var der et vandhul i den sydlige del af Grønholmen ved kapellet. Det havde ingen navn, det var ikke stort, men til gengæld var det med et mildt ord "møgbeskidt". Selv inde ved kanten sank vi i pløre til knæene, hvis vi gik ud i det. Det fjerde vandhul lå i den nordlige del af Grønholmen mellem Leif Rasmussen og Rosmosegård (nu Bloustrød svømmehal). Det var nogenlunde godt vandmæssigt set. Det blev fyldt op, da man byggede den nye skole i 1938. Hele kælderudgravningen blev kørt derud, og der har senere været plads til et par kalve. Det femte vandhul lå syd for kirken, dér hvor jeg har haft benzintank. Det var temmelig stort og ret så dybt. Vi kunne ikke bunde ret langt ud. Det hed

oprindelig "Pilekæret", men nogle kaldte det for "Præstehullet", andre kaldte det "Smededammen", og vi, som boede omkring det, sagde altid "Gadekæret".

På Grønholmen lå der et enkelt gammelt bindingsværkshus, som vi kaldte "Kultrillerens hus", fordi manden, som boede der, kørte kul til teglværksovnen, og det foregik altid på trillebør. Han var for øvrigt far til Poul Petersen på Kærvej 14.

Provst Trojel var præst i Bloustrød fra 1896 til 1924. Han har både døbt og konfirmeret mig. Han blev afløst af August Andersen, som var her fra 1924 til 1948. Den gamle kirke stammer fra 1200-tallet. Den har 2 kirkeklokker, som vistnok er udskiftet i tidens løb, siden den blev bygget. Af de nuværende klokker stammer den store klokke fra 1832, ifølge indskriften, der lyder således: "Støbt af J.C. og H.Gamst, København Anno 1832". Den lille klokke var vist nok støbt samme sted i 1836, men blev i 1921 støbt om og gjort lidt større. Der blev sagt, at den stemte ikke med den store. Jeg kunne nu ikke høre forskel, da den kom tilbage, men jeg har heller ikke øre for den slags. Den lille klokke har denne indskrift: "De Smithske Støberier i Aalborg gjorde mig. Jeg støbtes større i Aar 1921. Olsen, Tornegård, begyndte, og menighedsrådet fuldendte værket den 12. juni 1921, da provst Nicolaj Trojel i 25 år havde været sognepræst i Bloustrød. Jeg vil love Herren, så længe jeg lever". (Tornegård ligger mellem Høvelte og Birkerød ved Jernbanen, Bloustrød Sogn).

Klokker og klokkestol har i mange, måske 100 år eller mere, været anbragt på et bjælkelag i tårnet, cirka 3 meter under glughullerne. Det bevirkede, at klokkeklangen ikke kom til sin fulde ret, men blev delvis hængende i klokkerummet. I begyndelsen af 50'erne blev klokkerne hævet op i højde med glughullerne og anbragt på et nyt bjælkelag. Det gamle bjælkelag blev brugt til at anbringe uret på. Klokkerne er nu kommet bedre til deres ret, og samtidig blev der sat et par lange bolte gennem tårnet, for at hindre gamle revner i at udvide sig.

I 1926 blev kirken restaureret indvendig. Topstykkerne på bænkerækkernes spidsbuede endegavle blev skåret af og erstattet med det nuværende flade topstykke og malet med de nuværende farver. Kirkerummet blev hvidtet, og flisegulvet lagt om. Midtergangen blev belagt med et naturfarvet kokostæppe. Det blev senere udskiftet med et rødt zizaltæppe, som nu for nogle år siden igen blev udskiftet med et kokostæppe. I midtergangen ligger 3 gamle gravsten, men jeg tror ikke, der er grave under dem.

I 1948 gennemgik kirken igen en gennemgribende reparation indvendig. Det gamle orgel, som var anbragt på et pulpitur på stolper i tårnrummet, blev taget ned og kasseret. Jeg véd ikke, hvor gammelt det var, men det blev "trådt" af en bælgtræder, når det skulle spille. Det nye orgel blev anbragt og monteret på loftet over våbenhuset. Væggen over indgangsdøren fra våbenhus til kirkerummet blev brudt igennem, og et forstykke med stumme orgelpiber blev sat for. Klaviaturet blev anbragt indenfor kirkedøren til venstre (sydsiden), men efter få år flyttet til nordsiden på grund af træk fra døren. Kakkellovnen blev kasseret, og el-varme blev indlagt under bænkeraderne. I 1970 blev også dette orgel udskiftet på grund af temperatursvingninger og fugtighed på loftet over våbenhuset. Det nye orgel er nu anbragt inde i kirken i tårnrummets nordvestlige hjørne.

På daværende tidspunkt hængte der 2 lysekroner i kirken. Den nederste (nærmest indgangsdøren) var den ældste, men også den mindste. Den gamle graverkone (Mathilde Hansen), har fortalt mig, at den i 1800-tallet var skænket af en gammel kone, Kristine Jørgensen, fra Kattehole. Hun havde båret den på sin ryg fra København og hjem, men nu véd jeg ikke, hvor meget man skal lægge i

dette "at have båret den på sin ryg fra København og hjem". Hun har jo nok fået lov at age med en torvevogn hjem, men derfor er tanken lige god. Det var en 6-armet lysekroner af messing med små pyntekæder mellem armene. Den øverste lysekroner, som hængte nærmest koret, var en såkaldt kirkekroner. Den har provst Trojel skænket til kirken i anledning af hans datters dåb. Den har følgende indskrift: "Til Bloustrød kirke i anledning af Vibeke Trojels dåb den 19. november 1905".

Begge lysekroner blev ved restaureringen taget ned, og 2 nye kroner blev anskaffet, og de hænger der endnu. Provst Trojels lysekroner blev hængt ned i tårnrummet, hvor den stadig hænger. Kristine Jørgensens lysekroner blev hængt ned i kapellet, hvor der ingen lys var i forvejen, men da kapellet efter mange år blev revet ned for at give plads til det nye kapel, forsvandt lysekronen, og ingen véd nu, hvor den er – sørgeligt!

Så vidt jeg véd, er kirken en romansk kampestenskirke. Den er kalket hvid indvendig, men der er også kalkmalerier. I 1926 faldt der et stykke kalkpuds af væggen mellem kor og skib, nærmere betegnet oppe til venstre under spidsbuen og over nummertavlen ved døbefonden. Det var et stykke på cirka 50 centimeter i diameter. Jeg har selv set det. Der var røde og grønne farver synlige, men man kunne ikke se, hvad det skulle forestille. Nationalmuseet kender det, men siger, det er ikke værd at afdække. Lokalhistorisk arkiv og forening har et billede af stedet på væggen.

I 1981 var det korrumbet, som blev restaureret, gulvet lagt om med nye sten, og el-varme sænket i gulvet. Altertavlen blev restaureret på Nationalmuseet, hele alterpartiet blev sænket, idet det podie, hvorpå alteret var placeret, blev fjernet, så alteret kom ned på gulvet. Altergelænderet blev rettet op og forsynet med en ny hylde til alterbægre. Under dette arbejde fandt man et "mestermærke", som den oprindelige mester havde sat i, da han i sin tid lavede gelænderet, hvilket var meget almindeligt dengang. Arkitekten ville nu undersøge Karlebo kirkes altergelænder for et tilsvarende mærke, idet dens gelænder var nøjagtig magen til vort, antagelig lavet af den samme mester. Jeg véd nu ikke, hvad resultatet blev. I 1952-53 blev prædikestolen restaureret. Stolpen, som bærer prædikestolen, blev fornyet, og billedskærerarbejdet blev repareret og istandsat på forskellige måder.

Da kirken blev restaureret i 1926, blev kirkeuret også gjort i stand. Så længe jeg var dreng, var der kun én viser på, og uret stod stille. Nu blev det repareret og forsynet med 2 visere, og så blev det placeret mellem glughullerne. Der kom ganske vist en kasse om det, men den var temmelig skrøbelig, og snart både sneede og regnede det ind på urværket. Da jeg trådte til som kirkeværger i 1952, var den hidtidige urmager, Carl Poulsen, lige afgået ved døden og forretningen overtaget af et par unge mennesker. Da de kom her ud og skulle checke uret, opgav de med det samme og sagde, at det var ikke værd at koste penge på. Vi skulle hellere kassere det og få installeret et elektrisk ur. Vi talte med kommunen, og resultatet blev, at vi fik forbindelse med den kendte tårnurfabrikant Bertram Larsen. Han kom herud, og da han så uret, slog han hænderne sammen og sagde: "Næh, det ur må I ikke kassere. Det er jo fra 1400-tallet, og det er værd at sætte i stand". Og han tilføjede: "Der står et ur mage til i Lyngby kirke, som jeg har restaureret, har De ikke lyst til at køre med ind og se det?" Det ville vi selvfølgelig gerne, så vi kørte med ham til Lyngby. Og jeg må sige, at det overraskede mig at se så flot og velholdt et urværk, som dér stod. Uret var fra 1492. Resultatet blev, at sognerådet lod Bertram Larsen gøre uret i stand. Det blev rensat og kogt i syre, og enkelte dele blev udskiftet og hængt op ved siden af uret. Urskiven blev malet med koboltblå. Viserne og tallene blev belagt med bladguld, hvorefter uret fremstod fuldt ud så flot som

uret i Lyngby. Uret er et 48 timers værk, som går ved hjælp af lodder (store kampesten). Det er virkelig et gammelt klenodie, og det er nok værd at gå med graver/ringer derop og se det en dag. På kirkegården lå et gammelt kapel. Det var bygget af røde sten og forsynet med høje 5-vinduer i rundbuestil af samme slags, man brugte i udhuse. Vi havde den slags i vores gamle smedjeværksted. Kapeldøren var en dobbeltdør med fyldninger, og disse var tørret ind og revnede, så lyset skinnede ind igennem. Taget var af skifer. Selv om huset var gammelt, har det nok ikke været mere end 80-100 år, men det var dårligt vedligeholdt, så det blev revet ned i 1969 og erstattet med det nuværende kapel. Det er tegnet af arkitekt Georg Jensen. Der var, som altid når det offentlige bygger noget, en snak i byen om det nye kapel, som jo ikke er i stil med kirken, men man vænner sig jo til alt.

Der findes på kirken et geodætisk højde-fikspunkt. Det er indmuret i tårnets nordvestlige hjørne umiddelbart over grundstenen. Det er en såkaldt "bolt", et lille jernanker med en knop på. Dets funktion er at fastholde "kotehøjden", altså højden over havet. Højden på kirkens mærke er kote 53,19, og det geodætiske nummer er 13-02-9015, som skal forstås således: 13-02 er det geodætiske område, hvori mærket er placeret, og 9015 er mærkets nummer. Fra dette mærke (fikspunkt) kan geodæterne udmåle kotehøjden for samtlige matrikelnumre i hele Bloustrød og omegn. Det er muligt, at andre ejendomme i Bloustrød har et tilsvarende fikspunkt muret ind i huset. Jeg har i hvert fald et indmuret i mit hus.

I 1950 blev kirkegården målt op, og nye kort udarbejdet. Gravstenene og gangene blev tegnet ind og nummereret. Man havde hidtil måttet klare sig med et hjemmelavet kort, som skolelæreren havde tegnet. Det gamle kort og protokol opbevares endnu. Kirkegårdens historie kender man vist kun lidt til. Den gamle graverkone, Mathilde, har fortalt mig, at den oprindelige kirkegård kun rakte midtvejs mellem kirken i nuværende kapel, hvor der går en tværgang over kirkegården, altså mellem afdeling A og afdeling B på kirkegårdskortet. For mange år siden blev kirkegården udvidet med den nordlige del, altså afdeling A, og her blev så afsat plads til den såkaldte "Fattigjord", hvor sognets dårligst stillede medborgere blev begravet på sognets bekostning. Mathilde Hansen kunne huske, at denne forskelsbehandling af de døde blev ophævet i hendes tid.

Kirkegården er så senere blevet udvidet igen. Denne gang med den ny kirkegård, som ligger på den anden side af Kærvej. Denne kirkegård er efter min mening anlagt i 1890'erne, idet jeg har et gammelt billede, som viser den nye kirkegård set fra møllen. Af billedet fremgår ganske få gravsteder, og man kan se en del af den gamle præstegård med stråtag, og den brændte jo i 1899. Hvordan var det at gå i skole dengang? Vi havde den gamle "stråtækte skole" med 6 klasser. Der var 3 klasseværelser og 3 lærerkræfter, en førstelærer, en andenlærer og en lærerinde. De betjente altså 2 klasser hver. Lærerinden havde 1. og 2. klasse, andenlæreren havde 3. og 4. klasse, og førstelæreren havde 5. og 6. klasse. 1. klasse gik hver dag kl. 11-2, 2. klasse gik hver dag kl. 8-11, 3. og 4. klasse gik skiftevis hver anden dag kl. 8-2, og 5. og 6. klasse gik skiftevis hver anden dag om sommeren kl. 8-2, men om vinteren blev 5. og 6. klasse samlet i én klasse og gik hver dag 8-2.

Vi lærte skrivning og regning, dansk og religion. Efterhånden, som vi kom op i klasserne, lærte vi danmarkshistorie og verdenshistorie, grammatik og fysik m.m. Om sommeren havde drengene gymnastik, og pigerne havde håndgerning. Skolebordene var de gammeldags, hvor bord og bænk

var sammenbyggede. I 1. 2. 5. og 6. klasse var det 2-mandsborde, og i 3. og 4. klasse var det 5-mandsborde. Den sorte tavle var lavet af høvlede brædder og malet sort, men man kunne tydeligt se samlingerne mellem brædderne. Vinduernes nederste ruder var matte, så vi ikke kunne se ud.

I 1938 blev den gamle skole nedrevet og 1. ste del af den nye skole bygget. Den er senere udvidet flere gange til det, den er i dag. Den ligger altså, dels hvor Marskendisergården lå, og dels hvor skolelodden var. Kommunen var så velstillet dengang, at man kunne have bygget den ny skole af kommunens kassebeholdning, men man valgte i stedet at eftergive borgerne et kvartals skat. Det var lige før et kommunevalg!

Hvem boede i Bloustrød ? Ja, i mine drengeår var det jo væsentlig bønder og teglværksfolk samt håndværkere og handlende. Nu fører det jo nok for vidt at nævne alle, men jeg kan da fortælle, at der var 3 købmandsforretninger. Den ældste var kroens købmandshandel. Købmanden hed Sidenius, men der har været mange købmænd i kroen siden den tid. Det var almindeligt at købe brændevin i større portioner dengang end nu. Den var jo ikke så dyr. Jeg husker ikke prisen, men derimod husker jeg, at min far havde et brændevinsanker, der kunne rumme 20 pletter. Min bror og jeg har flere gange hentet sådan et anker hjem på legevognen. Det var normalt, når bønderne og teglværksarbejderne kom til smeden, at de blev beværtet med en enkelt snaps eller cognac og et stykke sukker.

Overfor kroen lå den gamle smedje og høkerhandel. Her havde smedekonen en lille ekstra indtægt, men på det seneste var det datteren, Marie, som fortsatte høkerforretningen. Hun handlede væsentlig med øl og kaffe, snus og skråtobak, slik og lidt dagligvarer. Hun var almindelig kendt som "Bønne-Marie" eller kort og godt "Bønnen". De gamle smedefolk hed Hanne og Hans Pedersen. Jeg mener, at "smede-Hans" har været svend hos min bedstefar, og "smede-Hanne" tjente i præstegården. Det må så have været hos den gamle provst Brasen. Der har siden været forskellige smede i det gamle værksted. Den sidste var Holger Jensen (smede-Holger). Han var en af de få rigtige grovsmede, som også var beslagsmed. Det er et fag, der nu er omtrent uddødt. Ifølge et gammelt skøde, som jeg har, ser det ud til, at smedemester Hans Pedersen af Bloustrød har købt ejendommen (hus og smedje) matrikel 34 af Bloustrød by og sogn af dødsboet efter Jakob Philip Trimbørn på auktion den 23. marts 1885 for en sum af kr. 1160. Skyldsatsat for hartkorn 1 ½ Alb. Overtagelsen dateret 30. januar 1886. Parcellist Peder Jensen af Bloustrød blev højstbydende med kr. 600 for "løvsøre, navnlig møbler, gangklæder m.m."

Den tredje købmand boede der, hvor der nu posthuset er. Det var oprindelig et ganske almindeligt hus med gavlen ud mod vejen. Min bedstefar har fortalt, at der tidligere havde været mejeri, hvilket det også kunne tyde på, da der bag forretningen (nu postkontoret) var en lav kælder, som brugtes til varelager. Jeg kan huske, at der boede et par gamle folk. Han hed Jens Larsen og var graver og ringer ved Bloustrød kirke, og hun havde en lille høkerbutik inde i gården. Jeg kan huske, at datteren og svigersønnen, Karoline og Carl Nielsen, byggede den ende til, hvor nu postkontoret holder til, og så indrettede de en større købmandsforretning der.

Jeg vil tro, at der engang må have været noget husdyrhold, for jeg mener, der var et lavt stengærde og noget brolægning, altså en møddingplads mellem vejen og huset. Da vi så fik vandværk i byen, blev rørene lagt ned netop på det sted, og det har senere givet mange problemer

med knækkede vandrør, når frosten hævede eller sænkede jorden og stenene. Så ringede købmand Carlsen: "Nu er der sprængt et vandrør igen"!

Der var bageren, Christian Theter, som oprindeligt startede bageri i kroens baglænge (i 1899?) og butik i den sidelænge, som er bygget sammen med forhuset, og som blandt andet rummer krokøkkenet. Jeg har været inde i den gamle butik mange gange og købe sukkerkringler. Jeg husker, at der var en udvendig trætrappe med 4-5 trin man skulle opad, og inde i butikken var der en gammel disk og hylder på bagvæggen, hvorpå messingdåserne med glasforside stod. Senere, i 1912, flyttede bager Theter over og byggede bageri og butik på den anden side af Kongevejen, hvor slægten stadig holder til.

Vi havde en slagter, Christian Nielsen, som boede ved Kongevejen, nu nummer 11. Det var for øvrigt Johannes Niensens far. Han kørte og slagtede kreaturer de første dage i ugen, og kørte ud og solgte fra vogn de sidste dage i ugen.

Skomager Rasmussen, der var installatør Leif Rasmussens bedstefar, boede i huset Byvej 19 ved siden af el-forretningen. Her drev han et skomagerværksted med reparation af fodtøj, men ikke salg af nyt fodtøj, for dengang fik man jo forsålet sko og støvler mere end én gang. Ved siden af sin skomagervirksomhed havde han en "Lillebil" forretning. Når man skulle bruge en taxa, var det altid "Skomar'n", man ringede til.

Der var 2 smede, den ene overfor kroen, som jeg omtalte tidligere, og den anden her, hvor jeg hører til, men denne sidste kommer jeg tilbage til.

Hans Larsen boede på den anden side af Kongevejen i det nyværende nummer 7 lige overfor mine forældre. Han var en slags altnuligmand. Han var skomager og træskomand, han var tækkemand og glarmester, han tapetserede for folk, og han tegnede forsikringer for Husmands Brandkassen.

En anden mand, som Peter Nielsen, til daglig kaldt "Per Nilen", boede ude på "Dalbo" ved Kongevejen, nu Dalbovej. Han var landmand og drev et lille sted med nogle få tønder land, der hvor Vestervang-kvarteret nu ligger, samt Skolelodden. Desuden slagtede han for folk. Han kunne en masse historier, når han slagtede. Han var tækkemand, træskomand og endelig var han vognmand ved siden af. Han hentede jern på stationen til min far, han kørte brænde hjem fra skoven til folk, han kørte efter jordemoder og meget andet.

Men ellers bestod befolkningen mest af arbejdsfolk, som næsten alle arbejdede på Bloustrød teglværk eller Allerød teglværk (nu Lyngby tømmerhandel).

Ved siden af købmanden, Byvej 10, boede Johannes Jensen. Han var tømmer og snedkermester, han var udlært hjulmand og ordnede ellers, hvad man havde brug for i vort lille bysamfund af den slags arbejde. Hans far var den gamle vejmand Hans Jensen, som havde det lille hus i Lille Bloustrød, nu Lille Bloustrødvej 32, som Alma Sørensen bor i. Tømmeren var en kendt og afholdt mand, som har udført meget godt arbejde her på egnen. Hans søn var den kendte arkitekt Georg Jensen, som har præget både by og omegn med mange gode huse. Johannes Jensen overdrog til sidst værkstedet til sin medarbejder P. C. Østergård maskinsnedkeri, som drev en stor virksomhed, indtil sygdom tvang ham til at holde op.

Så kommer Søren Petersen, som boede der, hvor Poul Petersen nu bor, Kærvej 14. Han drev noget havebrug. Hans have gik helt ud til Kongevejen. På hans havejord ligger i dag Bakkedraget

nummer 1, 3, 5, 7 og 9. Huset kom senere til at hedde "Millebo". Foruden sit havebrug var han børsamler. Han samlede bær hos beboerne og solgte dem på torvet. Han kørte altid om aftenen, når vi var kommet i seng. Vi kunne høre på hestevognen, at det var ham, for bremserne hylede noget så gudsjammerligt, når han kørte ned ad bakken. Desuden var han fiskehandler. Han kørte rundt her på egnen hver uge med sin lille sorte hest og vogn, og 3-4 kasser fisk. Det var altid gode varer, han havde. Han fik den direkte fra Hundested og Gilleleje. De kom med 1. ste tog om morgenen, og han kørte straks ud og solgte. Han var lille af vækst og en rar mand. Dog kunne det godt hænde, hvis folk ikke skulle "ha' noget i dag", at han kunne lukke døren lidt hårdt. Vi kaldte ham "den lille Søren" eller "silde Søren".

For mit eget vedkommende kan jeg fortælle, at der har været smede her på grunden siden 1826, altså i cirka 130 år. Jeg er 4. generation her på stedet. Mine oldeforældre hed Niels Peder Rasmussen og Ane Cathrine Jakobsdatter. De var smedefolk i en gammel smedje, som lå på Høvelte Bakke, hvor nu stentrappen er. Og når man véd det, kan man endnu se på træernes placering, hvor smedjen har ligget. Jeg har et gammelt billede, der er taget fra møllen og ned over mosen, og der kan man i baggrunden skimte det hvidkalkede hus. Mine oldeforældre løste kongebrev og blev viet i smedehuset den 15. april 1831. Vi har endnu kongebrevet liggende herhjemme. Smedjen var dengang en privilligeret smedje, det vil sige, at de kongelige skulle have "broddet" deres heste, når de om vinteren kørte til Frederiksborg slot. De var smedefolk her nogle år, men så flyttede de til den gamle smedje overfor kroen. Efter en kort tid her, blev de uvenner med kunderne og flyttede til Hillerød, hvor de blev værtshusholderfolk. Men det varede ikke længe, så kom bønderne til dem og opfordrede dem til at komme tilbage til Bloustrød, hvor man nu manglede en smed. De købte så i 1856 det stykke jord, hvor smedjen nu ligger. De byggede et hus med værksted i den ene ende og beboelse i den anden ende. Vi har senere ved ombygning og nedrivning fundet en dørfals, som antagelig er resterne af smedeporten. Ligeledes var gulvet under gulvbrædderne udført af store kampesten. Det har sikkert været værksted, og nu har vi stue der. Det brændte i 1876, men blev så bygget op med beboelse og værksted adskilt hver for sig, og det er senere udvidet og bygget om flere gange. I skrivende stund, december 1985, er værksted med grund solgt til nedrivning. Der skal bygges 4 boliger på grunden.

I dag kender alle Kongevejen som hovedvej, men sådan har det ikke altid været. Da jeg var dreng i 1912-13, altså før 1. ste verdenskrig, var der grøfter og vejtræer på begge sider. Træerne var ikke større dengang end træerne på Bloustrød Allé. De var i hvert fald ikke større, end de kunne brækkes, når soldaterne gik hjem fra kroen om aftenen. Selve kørebanen var makadamiseret og på bredde med den nuværende Bloustrød Byvej gennem byen her. Cirka 6 meter på hver side af kørebanen var der en 2-3 meter bred rabat af løs sand, hvor vi unger lå og legede, mens trafikken kørte forbi. Jeg husker, at der næsten daglig kom en stor O M A-bil fra København og vistnok til Harløse mejeri. Den havde fastgummi på alle fire hjul, og så blev den trukket med 2 svære baghjulskæder. Engang imellem kom en sort ambulance fra Falck. Det var jo begivenheder den slags. Men i øvrigt kørte der ikke flere biler, end der kørte hestekøretøjer.

Omkring 1915 blev vejen tjæret, hvilket jo var et stort fremskridt. Omkring 1922 blev den brolagt og samtidig gjort lidt bredere. Denne brolagte vej holdt til 1956-57, hvor træerne blev fældet (de var nu cirka 50 centimeter tykke), grøfterne blev fyldt op og vejen udvidet og omlagt til sin nuværende

bredde. Men helt op til 1925 kunne vi unger rende og spille langbold på landevejen om aftenen. Så måtte vi jo gå ind til siden, når der kom en vogn eller bil, men trafikken var jo ikke så stor dengang. Vandforsyningen har tidligere været et problem. Det var ikke alle steder, man havde brønde ved husene. Heller ikke i Bloustrød var der brønde, men derimod var der en kilde i engen øst for Kildebakken, deraf navnet. Bakketoppen er bygget på Kildebakken, og kilden lå nedenfor bakken på kroens jord (matrikel 5). Min bedstemor har fortalt, at hun som barn har været med til at bære vand hjem fra kilden, ligesom byens andre beboere. På stedet, hvor kilden løb, var der gravet en bybrønd, hvor man hentede vandet. Jeg har mange gange sammen med andre drenge og piger været nede ved brønden, der var omkring 2-3 meter dyb. Den var sat af store kampesten og foroven var den afsluttet med 3-4 skifter mursten. Der har også været låg på, men ikke i min tid. Derimod var der altid vand i bunden, hvor vi børn syntes, det var sjovt at høre plumpet, når vi smed sten ned! Jeg tror, jeg endnu kan vise, hvor brønden var. Der er bygget 2 hvide huse på stedet (Kongevejen nummer 2 og 4). Den må have ligget i haven til nummer 2, cirka 3-5 meter fra hegn og vej. Eventuelt kan vi finde den ved hjælp af en pilekvist. Den er sikkert blevet fyldt, da husene blev bygget for 15-20 år siden.

Efterhånden, som årene er gået, har alle fået brønde og vandposte, men så i 1913 fik vi vandværk i byen, både i Bloustrød og Lille Bloustrød. Det var provst Trojel, gårdejer Rasmus Jensen, Rosmosegård, bager Theter og smeden (min far) som tog initiativet til vandværket. Der blev gravet en brønd ved møllen, cirka 30 alen dyb, og bygget en vandbeholder. Vandet blev pumpet op i beholderen og løb så ud i rørledningerne til forbrugerne. Det var jo et stort fremskridt, ikke mindst til gavn og glæde for byens koner, som før skulle bære vandet ind fra "vandposten". I dag ligger vandværket på hjørnet af Bloustrød Allé og Vindbygårdsvej. Det er et fuldt udbygget automatisk vandværk med trykpumper og filtre. Det henter vandet fra boringer i terrænet.

I 1911-12 kom der elektricitet til Bloustrød. Hvem der stod for det, véd jeg ikke. Telefonen må være kommet omkring 1904-05. Den var her i hvert fald før min tid. Provsten havde nummer 1, førstelærer Christiansen nummer 2, skomageren nummer 3, bager Theter nummer 7, Rasmus Jensen nummer 18 og smeden nummer 19.

Vi havde også asyl i Bloustrød. Det lå på hjørnet af Østre Teglværksvej og Kongevejen (nummer 13). Her kunne mødre aflevere deres børn til "asylmor", når de ved 6-tiden om morgenen gik på arbejde på teglværkerne og hente dem igen ved 5 – 5 ½ - tiden om aftenen, når de gik hjem. Jeg mener, asylet var ejet af kommunen, men varetaget af menighedsrådet. Bygningen ligger der endnu, men er solgt til privat beboelse. Det blev til daglig passet af "asylmor" og "asylfar", Johan Frederiksen og hans kone.

I 1911-12 blev militærlejrene Høvelte og Sandholm bygget. Jeg kan dunkelt huske, at de blev bygget, men min far havde arbejde begge steder. Jeg kan huske, at jeg flere gange var med ham derhenne, medens de byggede. Det var jo også forhold, som vakte beboernes interesse. Derimod kan jeg bedre huske, at vi under krigen havde indkvartering flere gange. Den ene gang havde vi den samme soldat boende hos os i mere end et år. Jeg kan også svagt huske krigsudbruddet i 1914. De gamle snakkede meget om det. En dag hørte vi nogle bump langt borte, og så troede man, at det var inde fra forterne ved København. Men ellers var der nærmest store overskrifter i aviserne, som jeg kan erindre. Dog kan jeg huske, at min far blev indkaldt til sikringsstyrken, og

hvordan han aftalte med venner og bekendte om at se lidt efter hus og smedje og være min mor behjælpelig, hvis noget skulle ske. Han blev dog hjemsendt efter få dage, men siden fortalte han, at den dag, han skulle melde sig, kom han til at følges med vores nabo, Løjtnant Westing og bager Theter. Da de kom til København, blev de enige om at gå hen og få en afskedsøl. For når først de havde meldt sig, så de måske ikke mere til hinanden.

En af årets begivenheder var grundlovsfesten i præstegårdshaven. Der blev hvert år afholdt en fest grundlovsdag, som alle så hen til, og som samlede deltagere fra hele sognet. Der var taler og basar, og der blev solgt kaffe og sodavand. Som regel var der en folkelig taler og en missionstaler. Præstegårdshaven var jo noget større dengang end nu. Der var en hel lille skov af gamle bøgetræer ud mod Kongevejen, som blev fældet, da vejen blev udvidet i 1956.

I 1924 kom August Andersen hertil som præst. Han efterfulgte provst Trojel, som tog sin afsked på grund af alder. Samme år kom der en ny forpagter. Han hed Vibe Hastrup, og han efterfulgte Emil Schmidt. Snart efter blev præst og forpagter enige om, at der burde være en storkerede på en præstegård. Hastrup fik snart lagt et vognhjul op på taget af staldlængen, og det varede heller ikke længe, før et storkepar byggede en rede og fik unger. Der har været storkerede på præstegården indtil 2-3 år, efter pastor Søby's ankomst i 1948. Da døde den ene stork, og siden har der ingen storke været. Men i de 25-26 år, der gik, var denne storkerede meget berømt. Der var masser af turister, som standsede og fotograferede storkene. Særlig amerikanerne var meget interesserede i denne stor fugl, som havde rede på taget. Det skete flere gange, at de blev så pågående, at de kravlede helt op på tagryggen for at kigge ind i reden og fotografere. Men storken forsvarede omgående sine unger, og vedkommende kom hurtigt ned igen!

Fra udstykningstidens tid var hele Drabækmosen opdelt i små moselodder, hvor hver gård i Bloustrød – Kettinge - Sjælsmark og Allerød havde sin lod med tørveskær. Da 1. ste verdenskrig brød ud, var der en smart forretningsmand (Jemholm), som opkøbte alle disse små lodder og lagde dem sammen. Han begyndte at lave tørv på fabriksmæssig måde. Han stillede 4-5 tørvværker op, lagde tipvognsspor over hele mosen og producerede løs. Året efter overdrog han det hele til Gentofte kommune, som udvidede hele anlægget. Der blev stillet 11 tørvværker op, sporanlægget blev udvidet, der blev bygget en meget stor tørvelade, måske 70-80 meter lang, 10-12 meter bred og 8-10 meter høj! Tipvognssporene blev ad en lang bro ført op på ladens tagryg. På taget blev bygget en hel række bokse, hvor tørvene blev tippet ned i, og derfra kunne de lukkes ud i lastbilerne, som holdt langs siden af laden. Når bilerne ikke kunne køre tørvene væk, så hurtigt som de kunne produceres, blev de gennem store lemme i taget styrtet ned i laden og opbevaret til senere afhentning. Der blev også opført en stor hestestald til cirka 18-20 heste, som trak tipvognene. Endvidere blev der bygget hus med lejlighed til opsynsmanden, som samtidig passene hestene. Jeg tro, der var 8-10 mand ved hver maskine, foruden koner og børn, som "skrudede tørvene" (staktede dem).

Kroen hørte til en af de meget gamle landevejskroer. Jeg véd ikke, hvor gammel den er, men efter krolfolkenes eget udsagn har den fået privilegium i 1721. Kroen som sådan er nok ældre, men selve bygningen må være være af langt nyere dato. I mine drengeår blev der jævnligt afholdt "bal på kroen". Det kunne være foreningsbal eller "Soirebal". Om vinteren var der maskerader og dilleantekomedier, eller hvad man ellers kunne finde på. Her kunne ungdommen samles og more sig, eventuelt med et rask lille slagsmål. Forlystelserne var jo ikke så store dengang. Man skulle

helt til Hillerød for at gå i biografen, så man tog det hele med. Kroen har været udsat for brand flere gange. Den første gang, jeg husker, var i 1919, da jeg lå på hospitalet 1 ½ på Rigshospitalet og 1 ½ år på Kysthospitalet på Refsnæs. Da brændte den midterste længe, hvor der tidligere havde været bageri. Den blev ikke bygget op igen. Den næste brand har jeg ikke årstal på. Det må have været sidst i tyverne, at rejsestalden brændte. Den blev så bygget op som krosal. Den gamle krosal lå ovenover købmandsbutikken, hvor der senere har været beboelse. Den nye krosal blev i 70-erne omdøbt til "Sing-Sing". Jeg tror, det var i begyndelsen af 60'erne, at den bagerste længe brændte. Den blev heller ikke bygget op igen, men i stedet for blev der bygget et træskur. Senere har der været en mindre brand i hotelværelserne.

Bloustrød har ligesom enhver anden landsby med respekt for sig selv haft en mølle, en rigtig gammel hollandsk mølle med 4 vinger og sejl. Jeg véd ikke, hvor gammel den var, men jeg tror, den var mere end 200 år. Den lå på Møllebakken, den nuværende "Møllestien" nummer 2, hvor major Staunæs bor. Den tilhørte kroen, men blev som regel forpagtet ud. Jeg tror, den blev nedlagt som mølle lige efter 1. verdenskrig, for på det tidspunkt blev der bygget en motormølle i Allerød. Jeg husker, min far sagde, at "nu kunne møllen godt holde op". Efter 2. verdenskrig blev møllen en kort tid brugt som serveringssted fra kroen. Man kunne sidde og nyde både øl og kaffe og udsigten fra møllegangen. Den blev sikkert nedrevet i begyndelsen af 50-erne.

Vinteren 1942 var en streng vinter med frost helt ned til minus 30 grader, og samtidig stormede det. Jeg var selv uheldig og fik frost i ansigtet, da jeg gik ud til Pilegården for at reparere en frostskaade. Mange havde ingen vand den vinter. Rørene i jorden frøs rask væk, så vandværket måtte køre vand ud til cirka halvdelen af forbrugerne, og der var mange frostsprængninger såvel i jorden som i husene. Et enkelt sted lå rørledningen 1,40 meter nede i jorden, og den var alligevel frossen. Jeg husker, at jeg den 1. maj var ude på Bloustrød teglværk og tøvandrør, som endnu ikke var optøet. Om eftermiddagen brændte 3 lader på teglværket. Jeg skal indrømme, at jeg blev bange for, at det var min skyld, men det viste sig, at det var en henkastet cigaret i en tørvestak, som var årsagen.

Præstegården og Kildebakkegård brændte i 1898-99. Jeg mener, ilden opstod i præstegården og derpå bredte sig til Kildebakkegård. Hvad årsagen var, véd jeg ikke, men min mor har fortalt, at husmandsfamilien, som boede i den nordlige fløj (nu graverkontor) måtte ud igennem vinduerne, og så har hun omtalt, at provst Trojel's 2 pragtfulde gule heste indebrændte.

Kildebakkegård brændte engang senere i 1911-12, da løjtnant Westing var ejer af gården. Husets unge pige var alene hjemme med Westings 3 børn, men heldigvis blev stuehuset reddet. Jeg tror, ilden opstod i stalden. Den brand husker jeg tydelig. Det var ved 9-10-tiden om aftenen, og det var vinter. Den gjorde et meget uhyggeligt indtryk på mig.

Brandvæsnet dengang bestod af en brandfoged og en reservebrandfoged, og så var ellers alle voksne mænd mødepligtige. Alle ejendomme skulle være forsynet med en brandstige og en brandhage, og gårdene skulle desuden have brandspande eller brandtønder, så de kunne køre vand til brandstedet. Vi havde en forholdsvis ny brandsprøjte fra omkring år 1900-02. Årstallet var malet på sprøjten, der var en hestetrukket håndkraftsprøjte med vandkar og rigtige lærredsslanger (ikke de gamle læderslanger). Den var indrettet til, at 8 mand kunne pumpe med den, men mindre

kunne nemt lade sig gøre. Jeg har ladet mig fortælle, at den nu er overdraget til egns museet i Hørsholm.

Omkring 1926-27 skrev kommunen kontrakt med Falck's redningskorps, Ørnegården i Lyngby, som så overtog brandslukningen i kommunen. Det indebar samtidig, at Falck skulle oprette en hjælpebrandvagt i Bloustrød, og den blev placeret hos smeden i Bloustrød, altså min far. Vi var jævnlig til brand i Bloustrød og nærmeste kommuner, men efter 3-4 år byggede Falck en station i Hillerød med fast vagt. Så var der ikke så megen brug for os. Da så Falck-stationen i Birkerød blev oprettet nogle år efter, var der ikke mere brug for os, og brandvagten i Bloustrød blev nedlagt.

Der lå før min tid et gammelt sprøjtehus på hjørnet af Smedegyden og Kærvej, der hvor nu den nye kirkegård ligger. Jeg har et billede fra den tid, hvor man kan se sprøjtehuset sammen med kirken og den gamle stråtekte præstegård. Sprøjtehuset er så senere, jeg véd ikke hvornår, revet ned og et nyt sprøjtehus blev bygget på Grønholmen på hjørnet af Kærvej og Kapelvej. Her var den nye sprøjte installeret, indtil den "udgik af tjenesten". Jeg husker, at der på porten hængte et skilt, som angav, hvilket hold mandskab, der skulle møde ved brand. "1. hold skal møde" eller "2. hold skal møde" stod der. Dette sprøjtehus er også væk nu.

I 1952 dannedes boligforeningen "Lundegård". Det var den første udvidelse af det før så landlige og idylliske Bloustrød, og det blev jo ikke den sidste udvidelse. Jeg vil skønne, at bysamfundet i dag er 4-5 gange så stort, som det var engang. Det har jo uvægerligt ført en bymæssig tendens med sig. Vi kan diskutere, om det er godt eller dårligt, men det er jo nok et forhold, som ville komme før eller senere. Vi er nødt til at acceptere det, som det er. Jeg husker tydeligt, da Bakketoppen blev bygget. Da var der et par beboere fra Lundegårdskvarteret, der sagde: "Det er kedeligt, at de nu bygger huse der. De tager jo vores udsigt. Vi havde det lige så dejligt!" Ja, de tænkte jo ikke på, hvordan vi gamle Bloustrødder følte det, da de byggede Lundegårdskvarteret, men nu 35 år efter kan vi jo stadig sige, at vi har et godt bysamfund – men alligevel. Jeg tror, vi kom hinanden nærmere ved dengang end nu.

Det var jo så i store træk, hvad jeg kunne fortælle om det gamle Bloustrød, og det er alt sammen efter min hukommelse. Jeg har ingen skriftlige beretninger at holde mig til, så hvis nogen finder fejl i det, jeg har skrevet, så er det altså min hukommelse, der har svigtet. Men jeg skal alligevel komme et par små tilføjelser.

På Sandholmgårdsvej, nummer 45, ligger et gulkalket hus, hvor der i mine drengeår boede en murermester, Niels Jensen, og senere hans søn, Carl Jensen. Det hus kaldte man fra gammel tid "Korendekroen". Navnet siges at stamme fra den tid, hvor de kongelige rejste fra Hørsholm slot til Frederiksborg slot eller omvendt. Når man nu sendte en kurér afsted, kunne han holde på denne kro undervejs, hvorfor man kaldte den "Kurérkroen" – og med lidt omskrivning blev det altså til "Korendekroen".

Om Donse krudtværk har min mor fortalt, at de sad og spiste middag, da de hørte et par store brag. Så sagde bedstefar: "Det var krudtværket, der sprang", og de løb alle op på bakken (Kildebakken), hvor de kunne se røgen vælte op i den pågældende retning. Bedstefar ville ned og se ulykkesstedet. Alt lå spredt eller hængte i træerne. 2 unge piger, som arbejdede i møllen, blev dræbt og lemlæstet. Jeg har senere læst i avisen, at en smedesvend fra Hørsholm også kom derud. Han skrev en længere artikel om ulykken og sendte den ind til Politiken, som et par dage

efter skrev: "Vor udsendte medarbejder refererer fra Hørsholm o.s.v. o.s.v." Det var den senere Henrik Cavling, som på denne måde begyndte sin journalistiske karriere.

Jeg tror, kloaksystemet må være kommet her omkring sidst i 40'erne. Det første anlæg kunne kun afvande den centrale af Bloustrød, fra aldersrenteboligerne (dengang) gennem byen ned til præstegårdens eng, hvor der blev nedgravet en stor septiktank. Det fungerede i nogle år, så blev det udvidet til at tage Lille Bloustrød og Lundegårdskvarteret, og samtidig blev der bygget et større rensningsanlæg på marken øst for Lundegårdsvej. Da udstykningen på Vindbygårds og Rosmosegårds arealer begyndte at tage fart, blev anlægget igen udvidet, og et nyt stort rensningsanlæg blev bygget nedenfor Vindbygårdsvej, hvor det stadig er og fungerer. Der har således været ikke mindre en 3 rensningsanlæg i de 35-40 år, der er gået.

Dagrenovationen blev, så vidt jeg husker, startet i 1969 og var obligatorisk fra begyndelsen.

Kommunesammenlægningen i 1970. Ja, jeg er ikke politiker, så jeg skal nok afholde mig fra at kommentere, men jeg har den tro, at vi havde nok været ligeså godt stillet ved at være selvstændig, som vi var dengang – ak ja.

Kometen Halley har en løbebane på 76 år. Den har for nylig her ved årsskiftet 85-86 været fremme igen. Jeg husker den svagt fra 1910. Jeg var ganske lille, men jeg husker mine bedsteforældre havde guldbryllup (21. januar 1910), og jeg husker, her var fest med dans og spillemænd. Og så husker jeg, at gæsterne under festen skulle ud og se kometen. Jeg husker ikke, om jeg fik set den, men nu er den her altså igen. Jeg har endnu ikke set den trods store anstrengelser, men jeg håber det vil lykkes. Jeg har altså oplevet den 2 gange.

Januar i 1986

Gunner Hansen

Nærværende er en afskrift efter bedste evne af Gunner Hansens håndskrevne beretning fra 1986

Bloustrød i november 2010

Mogens Falk